

Kela|Fpa®

Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten palvelujen tilanne Kelan näkökulmasta

Kati Salonpää
vastaava suunnittelija
Kela, kuntoutusryhmä

Mitä Kelan järjestämä kuntoutus on?

- [Ammatillinen kuntoutus](#)
  - Tukea työllistymiseen, opiskeluihin ja työssä pysymiseen ja sinne palaamiseen
  - 16-29-vuotiaat nuoret nyt myös ilman lääkärinlausuntoa osaan ammatillisen kuntoutuksen palveluista.
- [Vaativa lääkinnällinen kuntoutus](#)
  - Tavoitteena on, että sairaudesta tai vammasta huolimatta pystyy työskentelemään tai selviytymään arkielämän toiminnoista paremmin.
- [Kuntoutuspsykoterapia](#)
  - Tavoitteena on edistää kuntoutujan työ- ja opiskelukykyä sekä tukea opintojen edistymistä, työelämässä pysymistä ja työelämään siirtymistä tai sinne palaamista.
- [Harkinnanvarainen kuntoutus](#)
  - Tavoitteena tukea arjen ja työn toiminnoissa sekä kuormittavissa tilanteissa sairauden kohdattua.

Kelan järjestämä harkinnanvarainen kuntoutus

- Harkinnanvaraisen kuntoutuksen rooli on lakisääteistä kuntoutusta täydentävä
- Harkinnanvaraista kuntoutusta järjestetään eduskunnan vuosittain myöntämän määrärahan puitteissa
  - asiakkaalla ei ole subjektiivista oikeutta harkinnanvaraiseen kuntoutukseen
  - lisäksi määrärahalla rahoitetaan kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- Harkinnanvaraisen kuntoutuksen tarkoituksena on parantaa tai turvata asiakkaan opiskelu-, työ- tai toimintakykyä
  - Sisältää yksilö- ja kurssimuotoisia palveluita
- Kelassa on viime vuosina kehitetty määrätietoisesti lasten ja nuorten neuropsykiatrisia kuntoutuspalveluja, joiden rahoitus tulee harkinnanvaraisen kuntoutuksen varoista.

Neuropsykiatrisen kuntoutuksen järjestäjät

Ensisijainen kuntoutuksen järjestäjä

- Perusterveydenhuolto, ESH, sotepalvelut
- Ennaltaehkäisy
  - Varhainen tuki
  - Asianmukainen hoito ja psykoedukaatio
  - Moniammatilliset arviot
  - Alkuvaiheen kuntoutus

- Varhaiskasvatus, koulut, oppilaitokset
- Ennaltaehkäisy
  - Varhainen tuki
  - Psykoedukaatio
  - Oppimisen tuki

Hyvinvointialueiden ja kuntien palveluja täydentävä rooli (KKRL12§)

- Sopeutumisvalmennuskurssit
- ADHD ja autismikirjon häiriöt
  - Neuropsykiatriset yksilöpalvelut
  - LAKU –perhekuntoutus
  - Oma väylä –kuntoutus
  - Neuropsykologinen kuntoutus

Lakisääteinen (KKRL 9§) vaativa lääkinnällinen kuntoutus

Palvelut

<http://www.kela.fi/kuntoutusvaihtoehdot>

Kela|Fpa®

Sopeutumisvalmennus -perhekurssit lapselle

- Kela järjestää perhekursseja lapsille, joilla on todettu ADHD/ADD, Autismikirjon häiriö tai kehityksellinen kielihäiriö.
- Sopeutumisvalmennuksen asiakkaat ovat Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen ja/tai vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen asiakkaita.
- Sopeutumisvalmennus on moniammatillista ja ryhmämuotoista kuntoutusta.
- Sopeutumisvalmennukseen osallistuminen on ajankohtaista esimerkiksi silloin, kun lapsen diagnoosi on tuore ja perhe tarvitsee keinoja lapsen häiriön hallintaan.
- Kurssilla lapsi ja hänen perheensä saavat tukea arkipäivän ongelmatilanteisiin ja apua elämäntilanteensa selkeyttämiseen.
- Kuntoutuksella pyritään mm. turvaamaan toimintakykyä, vahvistamaan elämänhallintaa ja tukemaan itsehoitoa.
- Kurssilla perhe saa myös tietoa lapsen häiriöstä, kuntoutuskäytännöistä ja oman asuinpaikkakuntansa tukiverkostoista.

LAKU-perhekuntoutus

- Moniammatillista kuntoutusta neuropsykiatrisen diagnoosin saaneelle lapselle tai nuorelle ja hänen perheelleen. Kuntoutus perustuu tiiviiseen yhteistyöhön asiakkaan ja hänen arkeensa kuuluvien toimijoiden kanssa.
- Asiakas on 5 – 15 –vuotias lapsi tai nuori, jolla on todettu asianmukaisen diagnostisen arvion perusteella jokin neuropsykiatrinen häiriö ja hänen perheensä
- lapsella tai nuorella on pitkäkestoisen, monimuotoisen kuntoutuksellisen tuen ja ohjauksen tarve
- Kuntoutuksen tarkoitus on, että asiakas
  - saa lapsen tai nuoren kasvuun ja kehitykseen liittyvää tietoa ja konkreettisia ohjeita siihen, miten helpottaa perheen arjen sujumista ja selviytymistä haastavista tilanteista
  - sekä päiväkotia tai koulua saavat konkreettisia ja toimivia keinoja, joiden avulla lasta tai nuorta voi tukea päiväkodin tai koulun arjessa sekä hänen toimiessaan kavereiden kanssa.
- Kuntoutuksen kokonaiskesto 1,5 (18 kk) vuotta ja siihen sisältyy mm. 38 tapaamista sekä yhteistyötä asiakkaan arkeen liittyvien toimijoiden sekä tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.

Oma väylä -kuntoutus

- Tavoite edistää neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivien nuorten aikuisten kiinnittymistä yhteiskuntaan ja tukea heidän sijoittumistaan koulutukseen sekä työmarkkinoille
- Kohdennettu 16–29-vuotiaille nuorille, joilla on autismikirjon häiriö ilman kognitiivisen kehityksen häiriötä (Aspergerin oireyhtymä) tai aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD tai ADD)
  - asiakkaalla on tuen tarvetta opinnoissa tai työelämässä sekä lisäksi vaikeuksia sosiaalisissa tai arjen hallinnan taidoissa
- Asiakkaan psyykkisen voinnin on mahdollistettava opinnoista tai työstä suoriutumisen
  - Asiakas pystyy osallistumaan täysipainoisesti kuntoutuksen kaikkiin osa-alueisiin (yksilö- ja ryhmätapaamisiin)
- Ei sovellu nuorelle, jonka tavoitteet eivät ole työelämälähtöisiä, diagnosointi on kesken tai hänellä on akuutti tai hoitamaton päihdeongelma.
- Kesto 12 kk sisältäen 27 yksilöllistä tapaamista, 10 ryhmätapaamista, 1–2 läheisten ryhmätapaamista ja enintään 3 seurantatapaamista.

Harkinnanvarainen neuropsykologinen kuntoutus

- Neuropsykologista kuntoutusta voidaan myöntää 16-67- vuotiaalle
  - peruskoulun päättäneille henkilöille silloin, kun neuropsykologiset häiriöt haittaavat opiskelun aloittamista, opiskelua ja opiskelun loppuunsaattamista sekä tulevassa ammatissa selviytymistä
  - työssä käyville henkilöille silloin, kun neuropsykologiset häiriöt haittaavat työssä selviytymistä
  - muille kuntoutujille, jos työhön paluu on realistinen tavoite ja neuropsykologinen kuntoutus on työhön paluun edistämiseksi perustellusti tarpeen.
- Neuropsykologisen kuntoutuksen saatavuus ei vastaa tarvetta, neuropsykologeista on pulaa
- Myös korkea omavastuu rajoittaa asiakkaan palveluun osallistumista
  - Kela korvaa kuntoutuskerran hinnasta n. 60 euroa (vuonna 2023). Omavastuuosuus jää suureksi

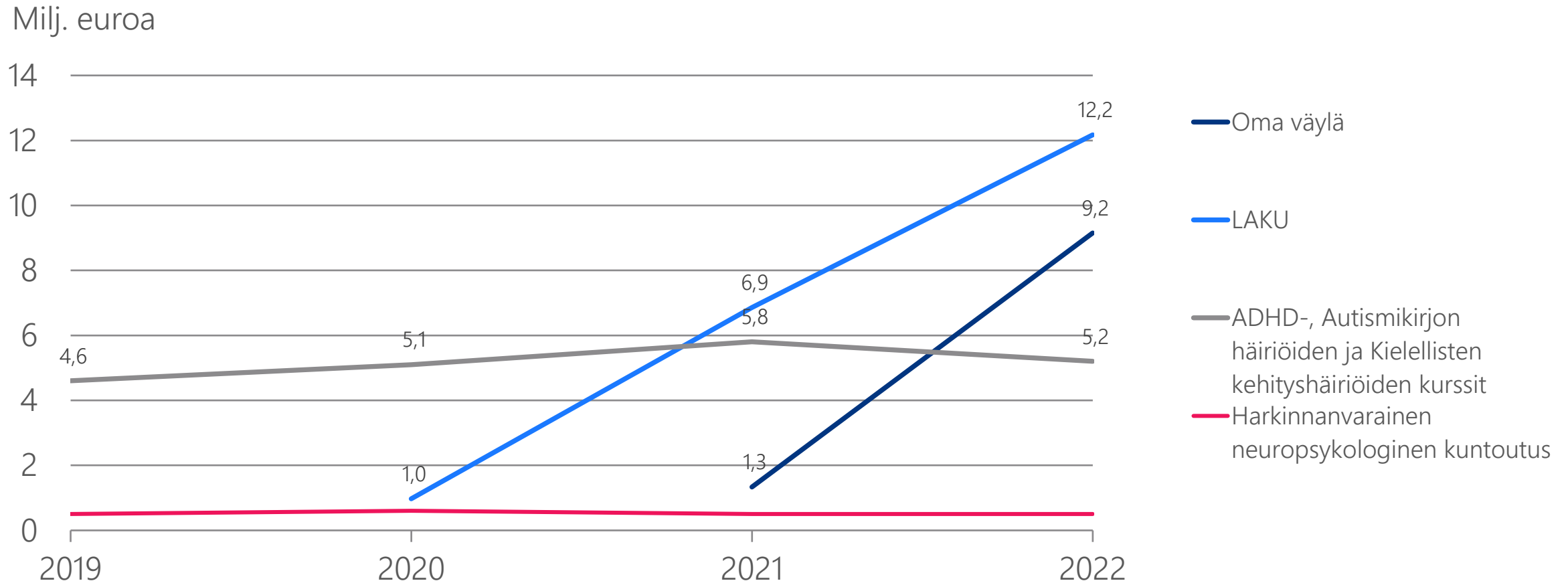
Asiakasmäärät ja rahoitus

Harkinnanvaraisen kuntoutuksen neuropsykiatristen palveluiden saajamäärän kehitys v. 2018-2023

	v. 2018	v. 2019	v. 2020	v. 2021	v. 2022	v. 2018-2022
	Saajat	Saajat	Saajat	Saajat	Saajat	Muutos (%)
Harkinnanvarainen neuropsykologinen kuntoutus (16-67-v.)	453	491	562	578	514	13 %
LAKU-perhekuntoutus	-	-	437	1 498	2 614	
Oma väylä -kuntoutus	-	-	-	897	3 076	
ADHD- ja Autismikirjon häiriöiden sekä Kehityksellisten kielihäiriöiden sopeutumisvalmennus*	660	802	925	1 259	1 344	104 %

*Harkinnanvaraisen kuntoutuksen asiakkaat. Palvelussa on lisäksi vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen asiakkaita.

Neuropsykiatristen palvelujen harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannusten kehitys v. 2019-2022

Kelan tekemä taustatyö neuropsykiatristen kuntoutuspalvelujen kustannusten hillitsemiseksi

- LAKU-perhekuntoutuksen ja Oma väylä –kuntoutuksen massiivinen asiakasmäärän kasvu havaittiin heti palvelujen käynnistyttyä.
- Tilanteeseen reagoitiin maaliskuusta 2023 alkaen
  - käynnistämällä keskustelut STM:n ja THL:n kanssa
  - lisäämällä yhteistyötä ja koulutusta terveydenhuollon kanssa
  - Tarkentamalla ja rajaamalla palvelujen kohderyhmää ja palveluun ohjautumista
  - ottamalla käyttöön asiakkaiden enimmäiskiintiöt
  - keventämällä palvelumuotoilussa palveluja
  - kouluttamalla yhteistyökumppaneita sekä
  - järjestelmällä hyvinvointialueille suunnattu koulutuswebinaari yhteistyössä STM:n kanssa.

Kiitos!

Kati Salonpää

vastaava suunnittelija

Etuuksien ja palveluiden suunnitteluyksikkö, kuntoutusryhmä

Kela|Fpa®